

FiSMA ja FESMA, mittaamisen ja arvioinnin ammattilaispiirit

*Pekka Forselius,
STTF Oy*

Lyhyt historia

Ohjelmistotyön tuottavuus ja siihen liittyvät asiat alkoivat kiinnostaa suomalaisia ohjelmistoorganisaatioita 80-luvun puolivälissä. Aluksi menetelmien kehittäminen ja kokeilut olivat hyvin hajanaisia, eikä mitään yhteistyötä harrastettu. Ulkomailta sellaisinaan tuotujen oppien soveltaminen osoittautui melko hankalaksi, eikä niitä oikein saatu sopimaan uusimpien teknologioiden kanssa toimiviksi. Menetelmät tuntuivat kyllä periaatteessa järkeviltä, mutta kiusallisen vajavaisilta samalla. Vuosikymmenen vaihteessa joukko aktiivisimpia, ohjelmistojen kehittämiseen ammattimaisimmin suhtautuvia yrityksiä lähti mukaan Tietotekniikan kehittämiskeskuksen Laturi-projektiin. Vajaat 20 mukaan lähtenyt ohjelmistotyöyksikkö saivat kukin edustajan projektin johtoryhmään. Sitä voidaan pitää maamme ja toimialamme ensimmäisenä mittaamisen ja arvioinnin järjestäytyneenä kehittämisfoorumina.

Laturi-projektin aikana päättyessä hyvin alkanut yhteistyö vakiinnutettiin keväällä 1993 perustettuun Laturi-käyttäjäkeryhmiin. Ensimmäinen kokous pidettiin 15.3.1993. Lähes kaikki projektiin osallistuneet yritykset liittyivät mukaan tähän projektissa kehitettyjen menetelmien ja ohjelmiston jatkokehittämistoimintaa ohjaavaan yhdistykseen. Yhdistyksen jäsenmaksu sisältyi ohjel-

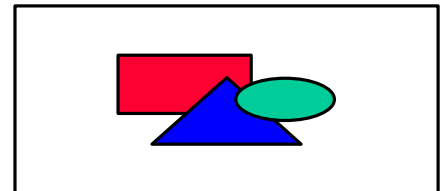
miston vuotuisen ylläpitomaksuun (tai päinvastoin). Vanhojen pöytäkirjojen perusteella jäsenyrityksiä oli tuolloin 17. Toiminnan painopiste oli ehdottomasti ohjelmistojen koon mittaamisessa FPA-menetelmällä ja projektien tuottavuuden arvioinnissa, mutta myös laatuun ja riskienhallintaan liittyviä kysymyksiä koitettiin pitää esillä. Vuoden 1994 alusta Laturi-käyttäjäkeryhmä liittyi EAF-PUGin jäseneksi (European Association of Function Point User Groups).

Vuosina 1991-1996 Laturi-toiminnan yhteydessä kerättiin osallistujayrityksistä yhteensä lähes 200:n ohjelmistoprojektin toteutumatiiedot sisältävä tietokanta. Tietojen kerääminen hoidettiin vuodesta 1991 alkaen joka toisena toimintavuonna eräänlaisina talkoina. Vähitellen osallistumisaktiivisuus kuitenkin keskittyi yhä harvempien yritysten vastuulle, uhaten kuolla kokonaan. Menetelmien ja tiedonkeruuohjelmiston kehittämisessä oli aika astua uuteen aikakauteen. Ohjelmiston kehittäminen kaupallistettiin vuoden 1997 keväällä. Tuotteistusprojektin tuloksena valmistui Experience Pro 2.0 saman vuoden joulukuussa. Yhtä lukuun ottamatta kaikki vanhat Laturi-yritykset siirtyivät tähän uututeen vuoden 1998 aikana, ja tulipa toimintaan mukaan muutama merkittävä uusikin yritys.

FiSMA

Kun tietoa on vuosien varrella kertynyt runsaasti, on sen huolellisen analysoinnin myötä myös

ymmärrys lisääntynyt. Pelkkä yksi ohjelmisto tai yksi mittaustenetelmä eivät riitä ammattilaisille. Metriikka-asioita tulee tarkastella riittävän laajasti, sillä yksipuolinen tuottavuuden mittaaminen johtaa helposti vääristyneisiin tulkitoihin ja edelleen kokonaisuuden kannalta jopa huonoihin ”parannus”-toimenpiteisiin. Näkökulman laajentaminen aloitettiin yhdistyksen nimen muuttamisella. Koska toiminnan on perustuttava ainakin osittain myös kansainväliseen kehittämiseen, päädyttiin englanninkieliperäiseen vaihtoehtoon. Uudeksi nimeksi valittiin FiSMA, eli Finnish Software Metrics Association. Samalla yhdistykselle valittiin tyylikäs sinivalkomusta logo, joka tosin tässä taitaa näyttäytyä mustavalkoisena.

Nimi FiSMA otettiin siis käyttöön vuoden 1998 alusta, samaan tapaan kuin useissa muissakin Euroopan maissa on parin viime vuoden aikana tehty. Esimerkiksi Hollannissa on nykyisin Nesma ja Isossa-Britanniassa UKSMA. Samalla FiSMAsta tuli yleiseurooppalaisen FESMAN (Federation of European Software Metrics Association) täysivaltainen jäsen. FiSMA:n toiminta keskittyi viime vuoden loppuun saakka ohjelmistoprojektien arviointiin ja mittaamiseen, ennen kaikkea toimintopistemenetelmän, tuottavuusanalyysin, riskianalyy-

sin ja uudelleenkäytön arviointimenetelmien kehittämiseen. Jäsenyys on ollut sama kuin LATURI-menetelmän ja nyttemmin Experience-menetelmän ja ohjelmiston käyttölisenssin hankinta ja ylläpito. Vuoden 1998 lopussa FiSMAn jäseniä oli yhteensä 22, edustaen laajaa joukkoa suomalaisia tietotekniikkayrityksiä ja tietotekniikan soveltajia. Useimmat vanhat jäsenet ovat suuria yrityksiä, mutta päivä päivältä enemmän aihepiiri tuntuu kiinnostavan myös pieniä ohjelmistotaloja.

Tämän artikkelin otsikossa puhutaan ”ammattilaispiireistä”. Pääsääntöisesti siitä onkin kysymys, sillä FiSMAn jäsenet ovat yrityksiä tai yksiköitä, jotka tuottavat ammattimaisesti ohjelmistoja. FESMAN jäsenet taas ovat näitä kansallisia yhdistyksiä. Ensimmäisessä FiSMAn toiminta on siis suunnattu yrityksille, toisin kuin esimerkiksi Sytykkeessä. Sytykkeen jäsenmaksu on melko pieni, joten sen tarkoituksena on koota toimintaansa mukaan kaikki ne Tietotekniikan liiton jäsenenä olevat henkilöt, jotka tuntevat

harrastusta systeemyöhön liittyviin kysymyksiin.

Toki FiSMA tarjoaa työryhmiensä kautta mahdollisuuden myös jäsenyrityksissään työskenteleville henkilöille osoittaa aktiivisuuttaan mittaamisen ja arvioinnin menetelmien kehittämisessä. Vuoden 1998 aikana käynnistyivät Tuottavuus-työryhmä, Weppityöryhmä ja Olio-työryhmä. Kaksi jälkimmäistä yhdistyivät kuitenkin käytännössä Uudet teknologiat-työryhmäksi. Niiden toimintaan osallistuu jäsenyrityksistä muitakin kuin FiSMA-yhteyshenkilöitä. Edellä mainittujen lisäksi muita ryhmien aiheita, joista on ollut puhetta, ovat esimerkiksi Riskit, Ylläpito, Uudelleenkäyttö ja Laadun mittaaminen.

Jo useana vuonna joulukuussa yhdistys on järjestänyt puolen päivän mittaisen seminaarin, jossa aihepiiriin liittyviä asioita on esitelty hieman ydinjoukkoa laajemmalle kuulijakunnalle. Työryhmien tulosten esittelylle nämä ovat oivallisia paikkoja. Muuten-

kin puhujat on haettu lähinnä aktiivisten omien jäsenten joukosta. Näihin tilaisuuksiin on saanut tähän mennessä osallistua 3 henkilöä kustakin jäsenyrityksestä ilman erillistä maksua. Sen yli menevältä joukolta on peritty lähinnä muodollinen, kustannukset kattava pääsymaksu. Myös joulukuussa 1999 on vastaava tilaisuus odotettavissa.

Toiminta laajenee

Vuoden 1999 alussa FiSMAn toiminta jaettiin kahteen eri jaostoon. Experience-jaosto jatkaa entiseen tyyliin projektien arviointimenetelmien kehittämistä ja tulkintaohjeiden parantelua. Sen rinnalle perustettiin SPICE-jaosto, joka kehittää ohjelmistoprosessien arviointiin liittyvän ISO15504-standardin käyttöä edistäviä menetelmiä. Tämän jaoston toimintaan ilmoittautui ensimmäisessä kokouksessa yli 10 yritystä. Jäsenyyksiä on siis tällä hetkellä kahta eri lajia:

FiSMAN yleisjäsenyys, joka on tarkoitettu kaikille ohjelmistotuotannon mittaamisesta kiinnostuneille yrityksille, tutkimusyksiköille, korkeakouluille ja muille oppilaitoksille. Jäsenmaksu riippuu sekä organisaation tyypistä että ennen kaikkea sen palveluksessa olevan ohjelmistohenkilökunnan määrästä. Kaikki vanhat Experience- lisenssin kautta FiSMAn jäseneksi liittyneet ovat automaattisesti myös FiSMAn yleisjäseniä. Yleisjäsenyys oikeuttaa joukkoon palveluja kunkin vuoden toimintasuunnitelman mukaisesti.

SPICE-lisäjäsenyys, joka oikeuttaa STTF Oy:n ja Tieto Corporation Oyj:n vuoden 1998 syksyllä tekemän SPICE-standardiin perustuvan suomenkielisen menetelmän käyttöön. SPICE-toimintaa kehitetään voimakkaasti kaiken aikaa, joten jäsenille on odotettavissa runsaasti tärkeitä uudisteita käyttöön. Myös SPICE-toiminta perustuu erilliseen, vuosittain hyväksyttävään toimintasuunnitelmaan. Liittyäkseen SPICE-lisäjäseneksi yrityksen on oltava FiSMAn yleisjäsen.

Tarkempaa tietoa FiSMAn toiminnasta, sen jäseneksi pääsemisestä ja jäsenmaksujen määritymisperiaatteista löytyy internetistä STTF:n web-sivulta, FiSMAn omilta sivuilta

(www.sttf.fi/fisma). Ohjelmistotyön mittaamisen ja arvioinnin alueelta tuskin osaavampaa yhteisöä ja keskustelufoorumia tästä maasta löytyy. Ei edes muualta Pohjoismaista.

*Pekka Forselius,
STTF Oy*